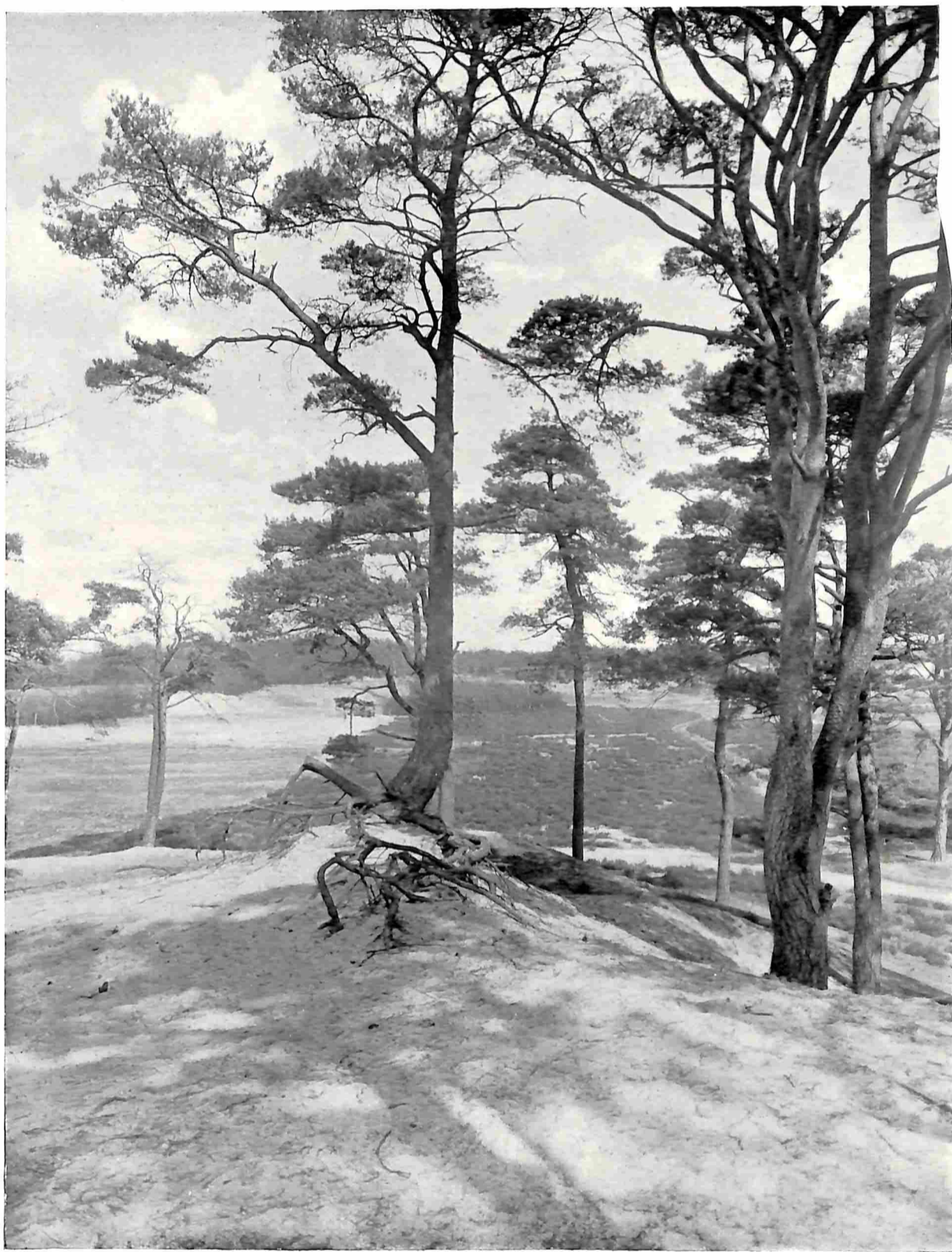

BUITEN

22^E JAARGANG N^O. 20.

ZATERDAG 19 MEI 1928.

Foto F. Moesman.

ZANDVERSTUIVING IN HET NATUURPARK „DE PAN” BIJ ZEIST.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

ZANDVERSTUIVING IN HET NATUURPARK „DE PAN” BIJ ZEIST (ILLUSTRATIE)	BLZ. 229
DE STRAAT VAN DE FLUITSPEELSTER, DOOR H. DE VERE STACPOOLE (20)	BLZ. 230
VROUWELIJKE ADVOCATEN, PREDIKANTEN EN PRO- FESSOREN, DOOR Mr. C. BAKE	BLZ. 231
ZOMER IN WALLIS (GEÏLLUSTREERD), DOOR HELENE MULLER MASSIS (SLOT)	BLZ. 232—233
BIJ DE DIEREN. DE HAZELMUIZEN-BRUILOFT, DOOR MANFRED KYBER, VERTAALD DOOR M. P. DIA- MANT—DE VRIES	BLZ. 234
DE VOGELS VAN DEN HAAGSCHEN HOFVIJVER (GE- ILLUSTREERD), DOOR N. T.	BLZ. 235
ONTVANGEN BOEKEN	BLZ. 235
DANS EN WAJANG, I, DOOR JAN POORTENAAR.	BLZ. 236
MUURTUINEN (GEÏLL.), DOOR JAC. KLEBER.	BLZ. 236—238
KERK EN TOREN TE HEEMSKERK (GEÏLLUSTREERD), DOOR K. L. SCHAMP	BLZ. 238—239
RENATA DI FRANCIA. NAAR HET POOLSCH, DOOR KAZIMIERZ CHŁĘDOWSKI (16)	BLZ. 239
BLOEIENDE KRENTENBOOM (ILLUSTRATIE)	BLZ. 240

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

De Straat van de Fluitspeelster

20) DOOR H. DE VERE STACPOOLE.

„FOEI”, zei Nicaretus. „Wat een vergelijking! Hij riekt als een bloemenhuis vol gouden bloemen. Pasion, man van vermogen en patroon van Gyges, leen mij een mina ¹⁾ van zilver, want ik ga naar een kwartel-gevecht en heb geen tijd mijn bankier te bezoeken; hij woont in de havenstad en de weg is zoo lang als een volzin van Charichlides”.

„En even inhoudsloos en winderig”, viel Nicias hem bij. „Ik heb geen geld beschikbaar”, zei Pasion. „Ik heb zoo juist mijn laatsten obool aan een vriend geleend”.

Het gezicht van Nicias nam een verbaasde uitdrukking aan — de gierigheid van Pasion was befaamd. Daar hij juist een bekende zag passeeren, riep hij dezen toe: „Hela, Cleomines, stel je voor wat zoo even gebeurd is?”

„Wat dan?”

„Pasion heeft een vriend een obool geleend”.

De man lachte en liep door; de twee grappenmakers gingen verder op zoek naar een nieuwe prooi, terwijl Pasion, bleek van woede, zich tot Gyges wendde, die inmiddels vrij was geworden.

Gyges was eerst veertig jaar oud, maar hij zag er uit als vijftig. Hij behoorde tot dat soort van menschen, dat nooit jong is geweest; geboren te Naukratis uit een Egyptische moeder, had hij zijn zaak en zijn aanleg geërfd van zijn Perzischen vader, die ook bankier was geweest.

Obolen en drachmen waren zijn speelgoed geweest en zij waren nog zijn speelgoed. Met een baard als Darius, zwaar gebouwd en met gitzwarte wenkbrauwen die bijna aaneengesgroeid waren, keek hij op toen Pasion op hem toe trad, verhief zich een paar duim van zijn zetel bij wijze van groet en zette zich weer neder.

Pasion wenschte hem goeden dag.

„Dus zijt ge weer terug uit de havenstad”, zei Pasion na eenige oogenblikken waarin het gesprek over algemeene onderwerpen had geloopt.

„Ja, ik ben zoowat een half uur geleden op de Agora gekomen”.

1) een mina = 100 drachmen, ongeveer f 60.—

„Zijt gij al thuis geweest?”

„Nee”.

„Welnu, ik heb u hier om twee redenen opgezocht; ik verlang een boodschapper met een som gelds te zenden naar het huis van Diomedes in de straat van den Tempel van Dionysus”.

„Jawel?” zei Gyges, zijn zware wenkbrauwen optrekkend. „Het schijnt dat hij geld noodig heeft en daar ik hem een kleinigheid schuldig ben, heb ik hem beloofd, dat ik hem de helpende hand zou bieden”.

Hij noemde de vereischte som en Gyges noteerde ze.

„Mijn tweede doel is een gesprek met u te hebben”.

„U wenscht mij in privé te spreken?”

„Ja”.

„Laat ons dan hiervoor in een der colonnades gaan wandelen”.

„Nee”, zei Pasion, „wat ik u te zeggen heb, moet te uwen huize gezegd werden”.

„Te mijnen huize?”

„Ja”.

„Maar ik heb het geweldig druk”.

„Dat hindert niet”.

„Kan het niet even goed vanavond gebeuren?”

„Nee”.

Gyges zuchtte diep, en liet zijn oogen dwalen over de papieren en geldzakken op zijn tafel. Verscheiden belangrijke klanten zouden hem vanmorgen komen opzoeken, vandaar zijn haast om uit de Piraeus terug te komen en het feit dat hij direct naar de Agora was gegaan zonder eerst naar huis te gaan.

Maar Pasion was zijn patroon, en hij kende hem goed genoeg om te weten, dat, als die zoo sprak, de zaak dringend was.

Hij wendde zich tot zijn klerk en gaf dit sfinxachtige heerschap fluisterend lange en gedetailleerde instructies; toen stond hij op, nam zijn stok, die tegen de tafel stond, verklaarde zich bereid om mee te gaan en zoo vertrokken zij.

„Waar gaat het over?” vroeg hij, toen zij de volle markt achter zich hadden gelaten.

„Wacht tot wij bij u thuis zijn en ik zal het u vertellen”, antwoordde Pasion.

Hij sprak geen woord meer tot zij het huis van den Metek bereikt hadden.

Bartjas opende de deur. Bartjas wist niets van wat den vorigen avond gebeurd was en was dus volkomen onbewust van het genot dat hem te wachten stond.

Gyges ging voor naar den binnenhof, liep naar de rechter zuilengang en opende een deur. Zij betraden een karig gemeubeld vertrek, waarin eenige stoelen stonden, een groote kast met een slot dat alleen zoo groot was als een modern geldkistje en een tafel bedekt met perkamenten. Pasion sloot de deur.

„Wat ik u te zeggen heb, betreft Diomedes”.

Hij ging zitten en Gyges, na zijn stok in een hoek te hebben gezet, nam eveneens plaats.

„Diomedes?”

„Niemand anders. Hij is voor ons van belang omdat wij, als ik mij niet zeer vergis, hem beiden geld schuldig zijn”.

„Een kleinigheid, een kleinigheid”, zei Gyges op gezwollen toon. „Hij heeft mij eenigen tijd geleden een klein bedrag voorgesloten . . . .”

„Precies”, viel Pasion hem in de rede. „Het is niet zoo zeer het bedrag dat hij u geleend heeft, alswel het feit, dat gij met hem zijt overeengekomen, dat hij de helft zou krijgen van de winst die gij zoudt behalen op de speculatie waarvoor hij u het geld leende”.

Gyges, verbaasd dat zijn patroon zoo goed op de hoogte was van zijn particuliere aangelegenheden, zei niets.

„De speculatie is gelukt en de winsten zijn groot, zoodat gij inderdaad Diomedes een belangrijk bedrag schuldig zijt”.

„Ja”, zei Gyges, „wat u zegt is waar, maar feitelijk heeft hij mij nooit gevraagd wat de speculatie was”.

„Denk niet dat gij u er zoo uit kunt draaien. Tot nu toe was hij altijd zorgeloos waar het geldzaken betrof, maar nu begint hij te voelen dat zijn crediteuren het hem benauwd u verzekeren dat hij als een echte zakenman tot mij sprak. Er zijn twee kanten aan Diomedes en wij beginnen nu kijk te krijgen op den anderen kant”.

Gyges schoof heen en weer op zijn stoel. Hij had Diomedes

altijd beschouwd als een gemakkelijke prooi, een lekker hapje dat hij kon opslikken, een dwaas zonder eenig begrip van zaken.

„Diomedes”, vervolgde Pasion, „staat op den rand van een afgrond. Wel is waar bezit hij nog wat land, maar als hij alles betaalt wat hij schuldig is, zal hij niets anders dan dat land over houden”.

„Dat weet ik”.

„Hij is een verkwister”.

„Dat weet ik”

„Iemand die nergens anders voor deugt dan naar standbeelden of schilderijen te kijken, zich mooi te kleeden en op de Agora of in de beschilderde portieken te slenteren”.

„Dat weet ik”.

„Hij drinkt, hij dobbelt en wat het ergste is, hij is een atheïst, die niet slechts het bestaan der Goden ontkent, maar er om lacht”.

„Dat weet ik”.

„De publieke meening in Athene is sterk tegen hem gekant. Cleon, zijn vroegere hofmeester, die nu in mijn dienst is, is zijn bittere vijand. Diomedes moet binnenkort van zijn voetstuk tuimelen”.

„Ook dat weet ik”.

„Welnu dan, hoe zoudt gij over dien man denken als de echtgenoot van uw dochter?”

Gyges begreep in het eerste oogenblik die onzinnig lijkende vraag niet. Toen hij het deed, barstte hij in lachen uit.

„Och, als hij zoo rijk was als ik, zou dat nog onmogelijk zijn. U weet zelf dat hij een Atheensch burger is en u weet ook dat het voor een Atheensch burger niet mogelijk is te trouwen met de dochter van een Meteek”.

„Dat weet ik”, zei Pasion.

„Waarom praat u dan over zoo'n dwaasheid?”

„Waarom?”

„Ja, dat is toch de grootste onzin”.

„Luister”, zei Pasion. „Ik ben uw patroon, en toch heb ik nooit uw dochter gezien”.

„U weet —”

„Jawel, ik weet; u hebt volmaakt gelijk, dat gij, wonend in een stad als Athene, haar goed bewaakt; maar hebt gij dit wel gedaan?”

Weer lachte Gyges. „Ik heb dat steeds als mijn zaak beschouwd”.

„Vergun mij dan u te zeggen, dat gij een heel slecht zakenman zijt”.

„Misschien”, lachte Gyges.

„Misschien is hier misplaatst. Diomedes kent uw dochter; hij bemint haar en zij bemint hem”.

Gyges' gelaat werd plotseling donkerrood alsof er bloed was ingespoten; zijn oogen onder zijn zware wenkbrauwen begonnen te gloeien van een vuur, dat Pasion er nooit in gezien had.

„Diomedes heeft mijn dochter gezien! — Diomedes heeft mijn dochter gezien! — Maar Diomedes . . .” Hij zweeg. Hij herinnerde zich, dat Diomedes hem gisteren aan zijn woning had opgezocht toen hij uit was. Bartjas had hem van dit bezoek verteld, maar hij had er verder geen aandacht aan geschonken.

Nu stond hij op, opende de deur en riep den portier.

Toen deze verscheen, sprak Gyges hem haastig toe.

Ofschoon Pasion geen woord verstond van wat zij zeiden, kon hij den loop van het gesprek volgen door de gebaren der sprekers.

„Hij was hier en hij heeft in den binnenhof gewacht”, zei Gyges toen hij met den bediende klaar was. „Het is onmogelijk, want de vrouwenvertrekken . . .”

„Mijn vriend”, zei Pasion, „gij verspilt uw tijd”.

„Wat bedoelt u?”

„Gij hebt mij niet ten einde gehoord”. Hij vertelde van den maaltijd van den vorigen avond en van wat Diomedes hem op straat gezegd had; hoe Diomedes aan de deur had geklopt en hoe hij (Pasion) hem beloerd had van de schaduw aan den overkant uit.

Gyges wendde zich tot Bartjas en sprak tot hem; toen keerde hij zich tot Pasion.

„Wat gij zegt, is de waarheid. Een dronken man heeft hier gisteravond aangeklopt, maar Bartjas kon zijn gezicht niet goed onderscheiden daar het maanlicht in zijn oogen scheen. Hij zegt echter dat de man gelek op den bezoeker van 's morgens.”

„Hij sloeg naar Bartjas”, vervolgde Pasion; „de deur

werd voor zijn neus dichtgeslagen en hij brak zijn stok op de deur. Ik heb de stukken. Toen hij sloeg, verloor hij zijn evenwicht, viel en bleef onbewegelijk op den grond liggen. Steeds op den uitkijk, zag ik dat op de bovenverdieping een vensterluik geopend werd; een vrouw keek uit. Ik kon haar gezicht niet duidelijk zien, want zij beschutte haar oogen met haar hand. Zij trok zich terug en even later ging een zijdeur open. Een Nubische vrouw trad naar buiten, nam Diomedes op en droeg hem door een kleine deur het huis in; toen werd de deur gesloten”.

„U hebt dat gezien?”

„Ja. Ik ken uw huishouding niet. Hebt gij een Nubische vrouw in uw dienst?”

Gyges bleef korten tijd zwijgen. Hij streek met de vingers van zijn rechter hand door zijn zwarten baard, terwijl de linkerhand, die op de tafel voor hem rustte, zich sloot alsof hij in zijn verbeelding een vijand worgde.

„Het is onmogelijk — maar toch moet het waar zijn wat gij zegt. Ah! wee Barejas, als dit waar is”. De deur stond half open en hij riep Bartjas, die de kamer was uitgegaan.

Toen begon hij tegen den portier te spreken. Pasion, die scherp oplette, zag hoe er gloed kwam in de oogen van den portier. Hij werd levendig, begon te gesticuleeren en liep toen hard de kamer uit.

„Wat nu?” zei Pasion.

„Wacht!” zei Gyges „en gij zult zien”.

Hij ging niet weer zitten. Hij stond rechtop als een stiergod van Nineveh en zwart als Asiz, de genius van den dood.

Pasion was ten hoogste verbaasd. De Gyges dien hij kende, de dikke bankier die voor niets anders belangstelling had dan voor geldzaken, de man dien hij veracht had, was verdwenen. Deze schrikaanjagende figuur had zijn plaats ingenomen.

Na verloop van eenige minuten kwam de portier terug, gevolgd door de Nubische vrouw.

Barejas kwam de kamer in, volkomen onbevreesd; toen zij Gyges zag, bleef zij staan en maakte een diepe buiging. Toen vouwde zij de handen en Gyges begon met zachte stem tegen haar te praten.

Pasion, die scherp oplette, begreep dat de vrouw alles ontkende en de beschuldigingen van haar meester beantwoordde met een halstarrig: „Het is niet waar”. Ten slotte zweeg Gyges, bleef een oogenblik in stilte staan en zei toen iets dat de vrouw een kreet ontlokte.

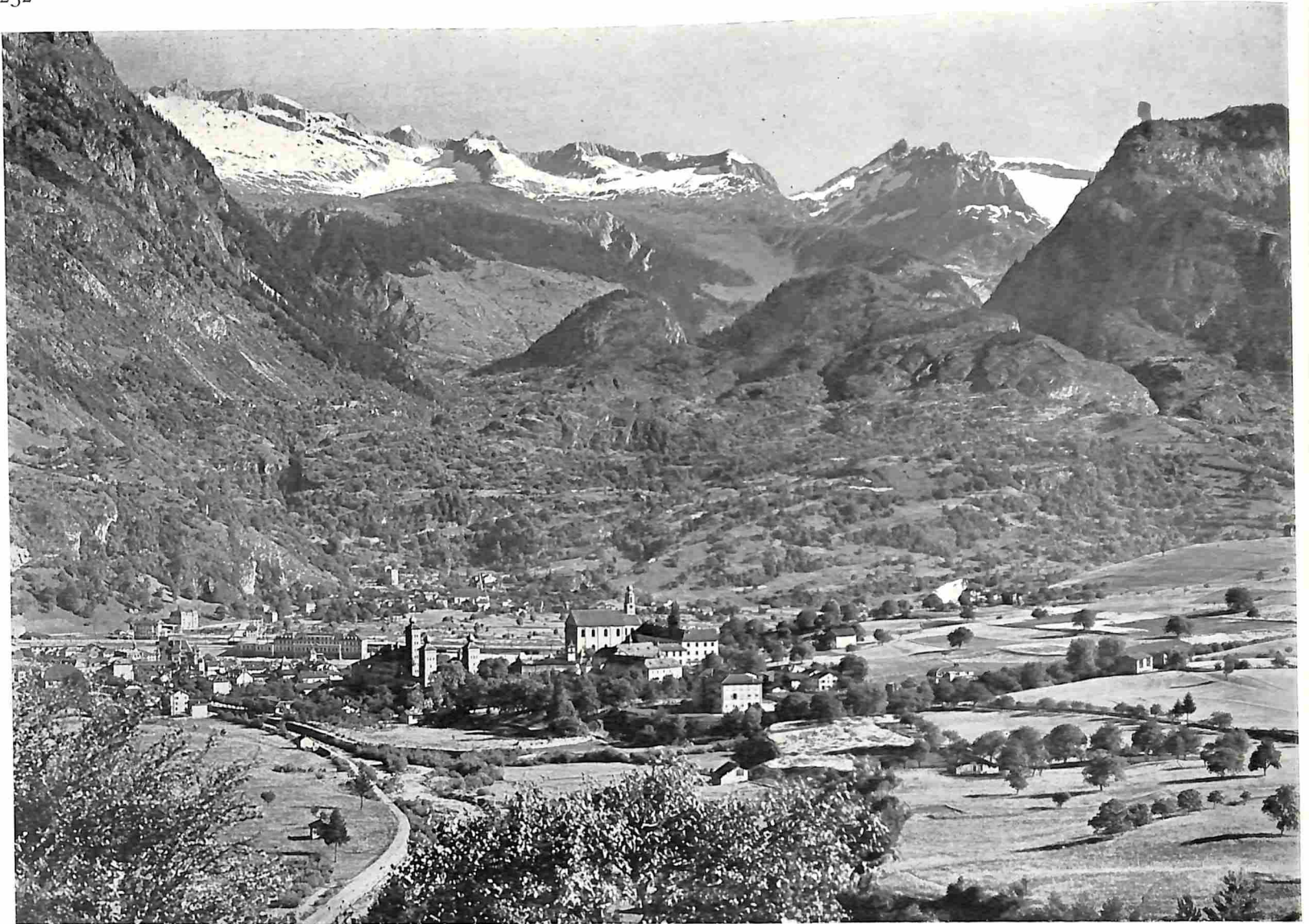
In een oogwenk lag zij op haar knieën, met ineengekleemde handen, klappertandend, babbelen, terwijl haar oogen rolden en zij blijkbaar een volledige bekentenis aflegde.

(Wordt vervolgd).

Vrouwelijke Advocaten, Predikanten en Professoren.

HOEVEEL vrouwelijke advocaten zijn er in ons land? Den Staatsalmanak raadplegende, kom ik tot een getal van vijftig, waarvan zijn ingeschreven bij den Hoogen Raad vijftien, bij het Hof en de Rechtbank te Amsterdam dertien, bij de Rechtbank te Rotterdam negen, bij de Rechtbank te Haarlem drie, bij de Rechtbank te Zutphen en die te Utrecht twee, bij het Hof en de Rechtbank te 's-Hertogenbosch één, bij het Hof en de Rechtbank te Arnhem ook één, evenals bij de Rechtbank te Almelo, Dordrecht, Middelburg en Groningen. Bijna al die advocaten zijn tevens procureurs. ☒ Het aantal vrouwelijke predikanten is veel geringer. Men treft ze alleen aan bij Remonstrantsche en Doopsgezinde gemeenten. Bij de vereenigde Remonstrantsche en Doopsgezinde gemeente te Dokkum is mej. F. W. Rappold predikant; mej. A. G. Günther is waarnemend predikant bij de Remonstranten te Doesburg; als hulppredikanten, ook bij de Remonstrantsche gemeenten, vind ik vermeld mej. A. M. L. Trevel te Doesburg en mej. A. A. van Royen te Utrecht. Van de Doopsgezinde gemeenten hebben een vrouwelijk predikant Delft (mej. M. T. Gerritsma), Edam (mej. A. Leistra), Makkum (mej. J. M. Eelman), Rottevalle (mej. S. E. Doyer), Stavoren en Molkwerum (mej. A. J. van den Ban). ☒ Vrouwelijke hoogleeraren zijn er drie. Gewoon hoogleeraar is te Amsterdam mej. Dr. C. C. de Lange (paediatrie), buitengewoon hoogleeraar zijn: te Utrecht mej. Dr. J. Westerdijk (ziektekunde der planten) en te Groningen mej. Dr. J. Tammes (variabiliteit en erfelijkheidsleer).

Mr. C. BAKE.

GEZICHT OP BRIG, HET EINDSTATION VAN DEN LÖTSCHBERG-SPOORWEG.

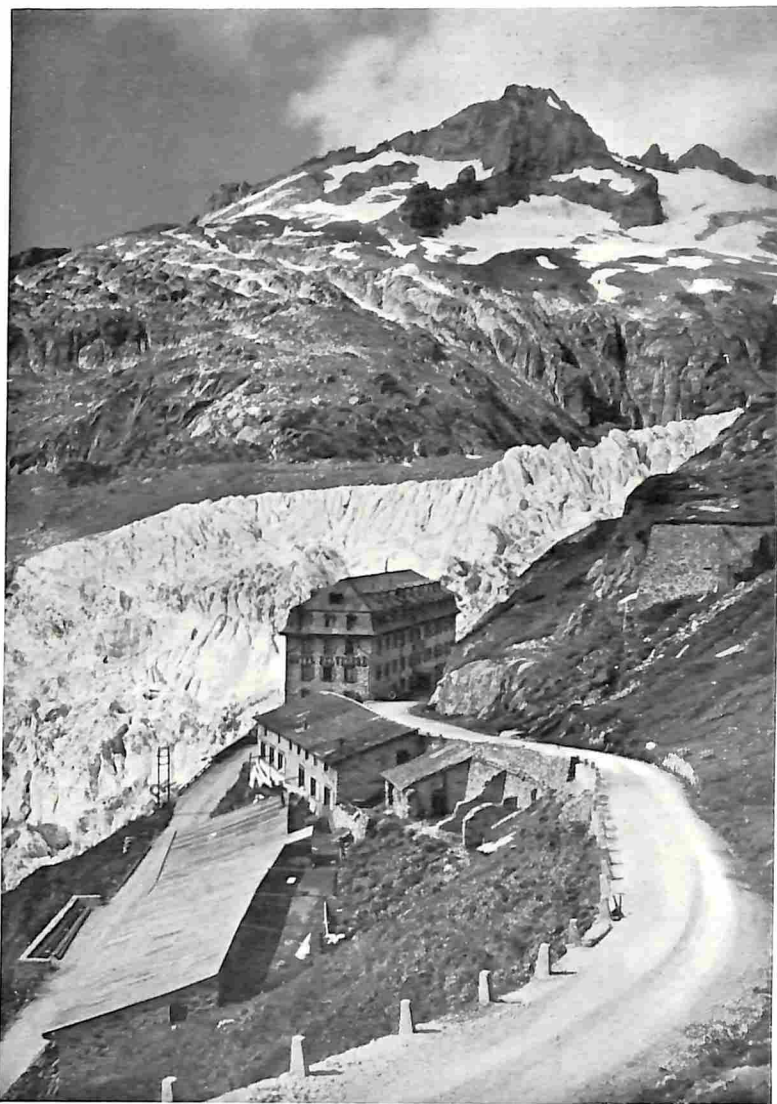
ZOMER IN WALLIS.

(Slot.)

ZE zijn van oudsher een strijdlustig volk geweest, die Wallisers! Daarvan getuigen de vele burchten in de Rhone-vlakte, en de oude kronieken berichten van handtastelijkheden met Romeinen, Savoyarden, Franschen en Berners. Vandaar dan ook, dat Edmond Bille, die in Chandolin een rasecht Walliser chalet heeft laten zetten, op den gevel van het raadhuis in Sierre, behalve de zoeven genoemde zon, een landsknecht geschilderd, à la Hodler. Ze hielden er van lange hellebaarden over de bergen te trekken en voor koningen en pausen op de Lombardische slagvelden er op los te slaan! Er wordt beweerd, dat de Wallisers van de Saracenen en de Hunnen afstammen. Wie zal het waarmaken? Kultuurhistorisch is het zeker wel merkwaardig, dat dit land twee rassen herbergt, Fransch en Duitsch, maar het verschil zit eigenlijk alleen in de taal; over het algemeen zijn het vogels van gelijke pluimage. ☼ Het is niet zoo gemakkelijk, om de gesprekken, die de bewoners van het Val d'Anniviers onder elkaard houden, te volgen. Hun Fransch is, hoewel zeer welluidend, vol van locale uitdrukkingen, en in de uitspraak zijn tal van modificaties; bijv. spreken ze van St. Louc en Mouraz, inplaats van St. Luc en Muraz en is de barbaarsche *K* in hun dialect binnengeslopen; ook hoort men den uitgang *or*, inplaats van *eur*. ☼ Het dagelijksch brood wordt hier zuur verdiend en de bevolking der bergdorpen leidt feitelijk een nomadenleven. Al naar het werk, dat de jaargetijden den menschen te doen geeft, veranderen ze van woonplaats. Na den winter in hunne dorpen doorgebracht te hebben, trekken ze eind Februari naar het Rhonedal, om het voorjaarswerk in de wijngaarden en akkers te verrichten; begin April naar het Val d'Anniviers, om de rogge, de gerst en de boonen te zaaien op de lager gelegen akkertjes; dan komt in Mei de tijd dat het vee naar de lage weiden gaat, les mayences, en op 14 Juni vindt de plechtige uittocht naar de Alp plaats. Een deel van de bewoners gaat dan naar de Sennhütten voor de rest van den zomer. De ande-

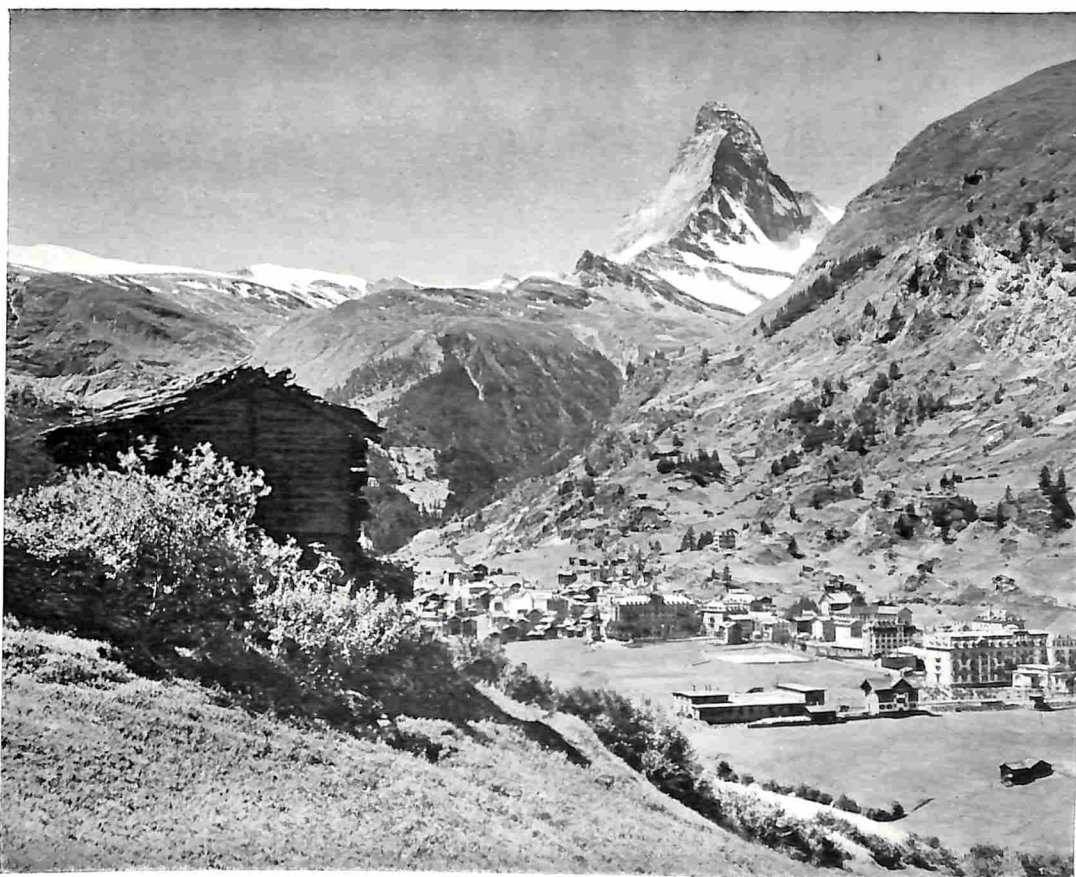
ren hebben veel te doen, om den wijn en de akkers te verzorgen en het hooi binnen te halen. In September komt het vee van de hoogste weiden langzamerhand naar beneden. Op al die verschillende plaatsen heeft de Anniviard zijne woning met kelder, stal en schuren. Er wordt wel haast nergens zoo algemeen in toepassing gebracht: in het zweet uws aanschijns zult ge uw brood eten! Helaas trekken tegenwoordig velen van de jonge menschen naar de grootere plaatsen, waar ze meer verdienen, meer gemak en afleiding vinden. Het is dan ook voor de Zwitsersche regeering een probleem van veel hoofdbreken geworden, hoe het zich ontvolken der hoogdalen tegen te gaan. ☼ Alleraardigste kleederdrachten kan men zien in het Val d'Hérens, Eringertal. Dat dal opent zich ongeveer ter hoogte van Sion en ook daarin brengt u de postauto. Eerst is het een geleidelijk stijgen door weiden en boomgaarden. Opvallend is, dat de grond uit een bijzonder soort leem blijkt te bestaan, dat bij nat weer glibberig en bij droogte zeer stoffig wordt. Er wordt dan ook nergens zooveel gereden, als in het Val d'Hérens. De mulet staat er hoog in eere en wordt goed verzorgd. In Vex, waar de auto stopt, wordt de post voor het Val d'Héremance op muilieren overgeladen. Onze weg voert verder het dal in. Daar waar het Val d'Héremance rechts afbuigt, vertoont zich plotseling een grillig natuurverschijnsel, de pyramiden van Euseigne. (Ze hebben zeker twee sterretjes van Baedeker gekregen!) Het zijn resten van morainen, die door den regen uitgespoeld werden. Door de rotsblokken, die den regen weerstaan hebben en die, om zoo te zeggen, als parapluie dienst doen, heeft zich een rij van 30—40 M. hooge aardzuilen gevormd, die een fantastisch schouwspel opleveren. De weg is er boogpoort in uitgekapt en het maakt den indruk, dat men de daar vlak achter. Het is in 1917 bijna geheel afgebrand en het is een plezier te zien, hoe fraai het dorp opgebouwd is; alle huizen naar echten Walliser trant van larixhout en met

mooi snijwerk versierd. Ze zien er nog wel erg nieuw uit en licht van kleur, maar daar zal de zon wel voor zorgen! Het kleine steenen hotelletje, dat aan den brand ontkomen is, draagt het trotsche opschrift: Hotel des Pyramides ('t lijkt wel Kairo of Luxor!). Een flinke regenbui, die het sluiten van de auto noodig maakte, belette ons helaas, het uitzicht op Evolène te genieten, maar gelukkig waren we op den terugweg gelukkiger. Evolène is het grootste dorp van het dal met 500 inwoners in het dorp zelf; de gemeente, die zeer uitgebreid is, heeft er zelfs 1300. Eene bijzondere attractie van Evolène is, dat er meer mannen dan vrouwen zijn; de „oude vrijster" zal er dus wel niet bekend zijn! ☞ De kleederdrachten worden hier algemeen gedragen en een zeer schilderachtig gezicht wachtte ons bij de aankomst in Les Haudères, het eindpunt van de post. Daar het een Zondag was, kon het geheele dorp genieten van de attractie van het aankomen der post. De houten balkons puilden letterlijk uit van de vrouwtjes met witte keursjes, vroolijke halsdoeken en platte hoedjes en kinderen met nauwsluitende kapjes en lange jurken! Dat was een potsierlijk gezicht; die kinderen, meisjes en jongens dragen tot ongeveer hun zesde jaar hetzelfde tenue, het kleine kapje met gebloemd geweven band afgezet en een eveneens zelf geweven jurk, die bijna tot op den grond reikt. ☞ In het kleine hotelletje werd vreeselijk gedraafd, om het eten voor al de aankomenden klaar te krijgen. „Trente personnes à table" was het slagwoord, waarmede het personeel tot groteren ijver werd aangezet. Het scheen een ongehoorde sensatie te zijn, maar ons leek het geraden, dit „diner de trente personnes!" liever te ontloopen en we bestelden dus brood met ham en koffie en waren zodoende met dit Hollandsch twaalfuurtje reeds klaar, toen de trente personnes met veel moeite en geschuifel in de veranda werden verpakt. ☞ En nu volgt eene flinke wandeling; naar Arolla is het 2½ uur stijgen langs het muilderpad, dat Arolla met de rest van de wereld verbindt. Arolla zelf is het einde der wereld. Enorme gletschers (die van Mont Collon en Pigne d'Arolla) sluiten het dal af. Deze koude buurschap en de groote hoogte (bijna 2000 M.) maken dat het er altijd frisch is, niettegenstaande den stralenden zonneschijn. In het hotel, omringd door verweerde, weerbarstige arven, vindt men weer de gemoedelijke sfeer van een berghotel. Zelfs de lange table d'hôte heeft zich hier kunnen handhaven. In de gang ziet men een heeleboel ijspickels staan, want Arolla is een echt uitgangspunt voor hoogtoeren en hier is het, dat men de moeilijste klauterpartijen kan doen. De Pigne d'Arolla wordt ook van hieruit bestegen en aan den overkant van het dal de Aiguille de la Tza, die werkelijk spits als een naald zich tegen de lucht afteekent en dan daarnaast: les Douves blanches! Dat zijn echter alleen bereikbare idealen voor den technisch goed onderlegden en goed getrainden bergklimmer. Mooie tochten voor gewone menschen zijn naar het idyllisch gelegen Lac bleu (Blauseeli...) en naar den Pas des Chèvres, welke op 2900 M. hoogte ligt en vanwaar zich een prachtig uitzicht opent op den Mont Blanc de Cheillon met zijne geweldige ijs- en sneeuwmassa's. Een kleine klauterpartij komt er nog wel bij te pas, maar de rotsblokken, waar men over moet, liggen nogal vast, zoodat het meer een amusant dan we een gevaarlijk eindje is. ☞ Bij het afdalen kan men op den Alp het schilderachtig schouwspel genieten van een kudde donkerbruine Eringer koeien. Het ras wordt hier onvermengd zuiver gehouden; een sterk ras, dat veel neiging tot vechten vertoont, kenteeken van gezondheid! Koeiengevechten zijn dan ook traditie, en het is de grootste trots van den welgestelden boer, er 'eene „reina", koningin, op na te kunnen houden. Zij draagt de grootste klok om den hals aan een enorm breeden band en wordt vertroeteld en bewonderd. Er worden wedstrijden

DE FURKASTRASSE BIJ DEN RHONEGLETSCHER.

gehouden, uitgaande van de Fédération valaisanne des producteurs de reines à cornes, en heel Wallis is in spanning omtrent den afloop. ☞ Zoo is er van allerlei merkwaardigs te beleven in dit schoone land, dat, afgezien van Zermatt, zoo weinig bekend is. Er zijn nog tal van andere dalen, die ik u niet alle beschrijven kan, en waarvan

ZERMATT EN DE MATTERHORN.

een blik op de kaart u de namen kan leeren. Ze zijn alle mooi, bewoond door een sterk volk, vol cultuur en traditie, en overal straalt de zon over de kleurrijke bloempracht der sappige weiden en de verweerde bronzen stammen der geweldige arven. En 's avonds, als de zon al niet meer te zien is, lichten nog hare laatste stralen op de ongerepte pracht der toppen in eeuwige sneeuw en ijs, die in verheven rust op en neer staren als een manend: mensch, zie naar boven! ☼ En dan dooft ook die laatste gloed en de schemering stijgt op uit de diepten van het dal; niets verbreekt de stilte, als het geheimzinnig ruischen, dat van de beek komt en van de boomen en de wuivende halmen. Door de avondkoelde komt een fijne hooigeur aangezweefd . . . HELENE MULLER MASSIS.

BIJ DE DIEREN.

DE HAZELMUIZEN-BRUILOFT.

BIJ een oud brok muur stond een hazelaar. Fijne spinragdraden weefden van den muur naar den hazelaar. Groot en zilverlichtend stond de maan in den klaren hemel. Ze bescheen een klein gezelschap, met glanzende velletjes en ontroe de snoetjes. De hazelmuis vierden bruiloft. — „Mijn hazelaar is cok uw hazelaar. Mijn hazelnoten zijn ook uw hazelnoten”, zeide een oude hazelmuis. ☼ Allen waren aangedaan en vouwden de pootjes. De hazelmuis-bruidegom begon te snikken en wreef over z'n snuitje. De hazelmuis-bruid schreide luidop in een zakdoek van hazelaarblad. ☼ Men zette zich nu aan tafel op een tuinbank en er werd rondgediend; elk kreeg een hazelnoot in de pootjes. Men knabbelde en onderhield zich met beleefd gepiep. Dit alles ging zeer welgemanierd toe. Hazelmuisen zijn rustig-bescheiden en zeer ingetogen. ☼ Na het diner danste de hazelmuisjeugd de hazelsprong. Men floot ertweestemmig bij. — „Zoo hebben wij ook eens gefloten”, zei de hazelmuis-grootmoeder tot den hazelmuis-grootvader en ze streek zich met ouderwetse kokette maniertjes over haar versche rosse voorjaarsvelletje. ☼ De hazelmuis-grootvader krauwde zich behagelijk in zijn witte frontje en wipte de maat van den hazelsprong met zijn achtere poot. „Ja, als je daar aan terugdenkt . . .” zei hij. Maar hij dacht aan noten. ☼ Het hazelmuis-bruidspaar had zich op een eenzamen tak teruggetrokken. Hier was de nieuwe woning, een kogelrond nestje. De verwanten hadden een bijdrage gegeven van mos en bladeren en zelfs zachte buikharen, die ze zich hadden uitgetrokken. Men kwam wel eens extra over de brug, als 't bruiloft was. De hazelmuis-bruid hield de zakdoek van hazelaarblad tot een bal gefrommeld in haar pootje. Die was nat van tranen. De hazelmuis-bruidegom zat naast haar en had zijn poot om haar heengeslagen. Hij kustte haar op haar snuitje en achter de ooren. Haar oortjes waren zeer klein. Het was een heel mooi hazelmuis meisje. ☼ De maan scheen helder. Zilveren spinragdraden liepen van den ouden muur tot in de twijgen van den hazelaar. Uit de verte hoorde men den hazelsprong fluiten. De jonge hazelmuisjes drentelden gracieus langs elkaar en droegen daarbij den staart over den poot geslagen. Het stond zeer sierlijk. Maar het hazelmuis-bruidspaar lette er niet op. Zij zaten in elkander verloren — poot in poot. Geen van beiden piepte een woord. ☼ Toen gebeurde er iets ontzettends. De hazelmuis-bruidegom had zoo intensief achter de lieve oortjes gekust, dat hij zijn evenwicht verloor en achterover tuimelde. In de liefde verliest men zoo licht zijn evenwicht! Een schrille, piepende kreet — en hij verdween in de diepte. ☼ De hazelmuis-bruid hield den zakdoek van hazelaarblad voor haar

oogen. — „Waar ben je?” piepte ze. „Krabbel naar boven! Heb je je nog pijn gedaan ook?” ☼ In de diepte klonk een angstig geritsel. — „Ik ben in een greppel gevallen”, kwam van beneden een gedempt gepiep. „Hij is overal even glad. Ik kan er niet meer uit. Vaarwel!” Kleine pootjes trampelden in vertwijfeling tegen de zijwanden van den greppel. ☼ „Kan je er dan heelemaal niet uit?” riep de hazelmuis-bruid radeloos. „Probeer het nog maar eens. Je hebt toch nog zoo kortgeleden de groene noot gewonnen met prijsklimmen!” ☼ Het getrampel hield op. — „De greppel wordt naar onder toe breder. Het moet een soort val zijn. Het is hopeloos. Vergeet mij niet. Vaarwel voor eeuwig. Ik moet hier sterven. Het is vreeselijk. Gooi je zakdoek naar beneden. Ik zal mij daarin hullen, als mijn ure komt. O-o!” ☼ De zakdoek van hazelaarblad fladderde naar de diepte. — „Uw hazelaar is ook mijn hazelaar”, dacht de hazelmuis-bruid. „Is dan ook niet uw greppel mijn greppel?” Het was een zware strijd in de ziel van een klein schepsel. Hij duurde niet lang. Toen verzamelde de kleine hazelmuis al haar moed voor de groote daad en sprong haar bruidegom na, in den greppel. ☼ Nu zaten de beide hazelmuisen in den greppel en snikten beiden in den zakdoek van hazelaarblad. Toen het blad heelemaal nat was en het nergens meer toe diende

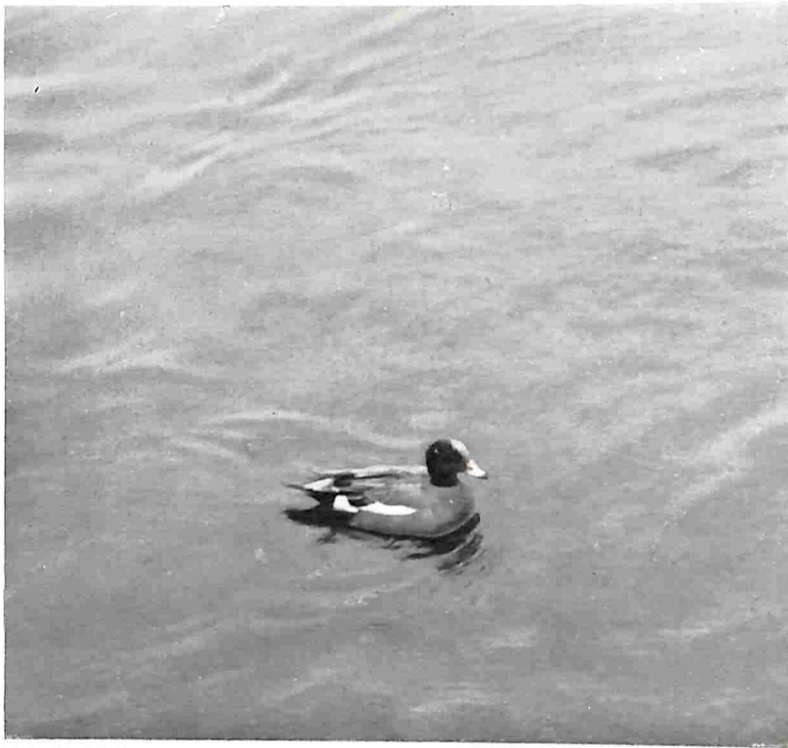

Foto N. Tinbergen.

DE VOGELS VAN DEN HAAGSCHEN HOFVIJVER. EEN SMIENT (WOERD) MET ZIJN GELE VOORHOOFD.

om langer te schreien, hielden ze allebei op en keken eens rond op de plek waar ze gevangen wachtten op een gemeenschappelijken dood. Toen zagen ze een grooten tak, die scheef in den greppel stond, van den bodem tot boven aan toe. De hazelmuis-bruid moest die meegetrokken hebben bij haar sprong de diepte in, ofschoon hij eigenlijk veel te groot was om door een hazelmuis meegetrokken te kunnen worden. Hij moest dan al wel te voren los gezeten hebben. Maar dan was het toch nog hoogst wonderbaarlijk. ☼ Langs dien tak kon je omhoog klauteren, alsof het een trap was, als je een hazelmuis was. Aldus deden de beide hazelmuisen en ze piepten, overvloeiend van dankbaarheid, uit de volte van hun hazelmuis hartjes. Slechts de zakdoek van hazelaarblad bleef beneden in de diepte liggen — een nat symbool der liefde. ☼ Zachtkens, geluidloos, sloop het paartje in zijn woning van bladeren, mos en buikhaartjes. — „Het is eigenlijk een wonder”, zei de hazelmuis-bruid, „ik kan dien tak er onmogelijk alleen afgerukt hebben. Het is, alsof onzichtbare pooten ons hebben geholpen.” ☼ Een spinsel van fijne draden weefde van het oude brok ruïne uit — eens had Franciscus van Assisi daarin gewoond.

Noot der Vertaalster.

De familie der Slaapmuisen omvat het geslacht der *Hazelmuisen* (*Muscardinus*). In Europa leeft slechts een enkele soort van dit geslacht, n.l. de *Hazelmuis* of *Kleine Hazelmuis* (*Muscardinus Avellanarius*), een van de aardigste, bevaligste en behendigste van alle Europeesche knaagdieren, even aantrekkelijk door haar sierlijke gestalte en schoone kleur als door hare zindelijkheid, netheid en zachtmoedigheid. Haar totale lengte bedraagt 14 c.M., waarvan bijna de helft op den staart komt. De geheele vacht is geelachtig rood, van anderen een weinig lichter, met uitzondering van de borst en de keel, die wit zijn. In Nederland komt zij niet voor, in de meeste andere landen van Middel-Europa wel. Laag hare meest geliefde verblijfplaatsen. ☼ Door iedere Hazelmuis, of door twee gezamenlijk, wordt in het dichtste struikmos, worteltjes en haren gebouwd. Het zijn echte boomedieren; zij klimmen merkwaardig goed, zelfs langs de dunste twijgen. ☼ De buitengewoon groote zindelijkheid van de hazelmuis,

MANFRED KYBER.

de vriendelijke en verdraagzame wijze, waarop zij met hare soortgenooten omgaat, hare aardige bewegingen en grappige gebaren maken haar tot een lieveling van den mensch. In Engeland wordt zij als kamerdier gehouden, zij verbreidt volstrekt geen onaangename lucht. Ook in de gevangenschap houdt de Hazelmuis een winterslaap. (Uit: A. E. BREHM — *Het Leven der Dieren*, bewerkt door S. P. HUIZINGA.

De vogels van den Haagschen Hofvijver.

HOE langer hoe meer begint de Haagsche Hofvijver zich in de belangstelling van het publiek te verheugen, en terecht. Want niet alleen de oude gebouwen van het Binnenhof en de Gevangenpoort maken den Hofvijver tot een mooi stadsgedeelte, de publieke belangstelling betreft ook den Hofvijver zelf, en wel om de vele vogelsoorten, die zich er in den winter en in het voorjaar ophouden. Verscheidene vogels zijn er door den Gemeentelijken Plantsoendienst gebracht: de ooievaars op het bekende eilandje, de eenden en zwanen en sedert eenige maanden ook een aantal van de bontgekleurde bergeenden. ☞ Het merkwaardige echter is, dat, nu er eenmaal veel tamme vogels zijn, ook verscheidene wilde soorten den Hofvijver komen opzoeken, aanvankelijk schuw voor de menschen, maar na verloop van tijd even mak als de andere, zoodra ze in de gaten hebben dat bij den Hofvijver geen mensch het kwaad met ze meent. ☞ Het is begonnen indertijd met de kokmeeuwen, vogels die in den winter tot laat in 't voorjaar toe de steden opzoeken en daar door de menschen onderhouden worden. Omstreeks April zijn de kokmeeuwen bezig, hun winterkleed te verwisselen met hun zomerkleed. De witte verkop mak langzamerhand bruin zomerkleed. In het veld is een schouwspel al deze vogels te zien rondlopen met een zwart-witgeklepte kop, net of ze beschimmeld zijn. De kokmeeuwen bevolken den Hofvijver soms bij honderden, en vele menschen, die 's morgens, op weg naar hun werk, hierlangs komen, brengen brood voor de meeuwen mee, om het genoeg te smaken, die echte wilde vogels van vlakbij te bewonderen en zich het brood door de allerbrutaalsten uit de hand te laten rukken. Een prachtig voorbeeld hoe zelfs schuwe vogels vriendschap met den mensch sluiten, zoodra de mensch maar belangstelling en welwillend tegenover hen is. ☞ Behalve de kokmeeuwen huizen er nog andere meeuwen: de groote zilvermeeuwen, mantelmeeuwen en stormmeeuwen. Geen van alle worden ze zoo mak als de kokmeeuwen; brood uit menschenhanden aannemen durven ze niet, maar ze weten het zich toch wel te verschaffen: de kokmeeuwen mogen de kastanjes uit het vuur halen. Heeft er één een groot stuk te pakken, dan krijgt hij in een minimum van tijd een joelende troep storm- en zilvermeeuwen achter zich aan, die hem net zoo lang boven den Hofvijver, om het eilandje en zelfs boven de gebouwen van het Binnenhof achterna jakkeren, tot hij ten einde raad zijn buit laat vallen. Vóórdat deze den grond bereikt heeft, is hij alweer gegrepen door een stormmeewensnavel en dan kunnen de tafelschuimers er met elkaar nog eens om vechten. In zulke oogenblikken is het typische miauwen van de stormmeeuwen niet van de lucht. ☞ Minder opvallend dan de meeuwen, maar toch zeker niet minder mooi, zijn de verschillende eendensoorten die af en toe den Hofvijver bezoeken. Alle eenden zijn in 't wild buitengewoon schuwe vogels; ik herinner me vele vermoedende expedities door de rietmoerassen, om de uiterst schuwe talingen en smienten eens van dichtbij te bekijken. Aan den Hofvijver is het echter gemakkelijker. Een paar stukken brood lokken de mooie wintertalingen vlakbij; een genot is het, deze fel gekleurde eendjes tusschen de meeuwen te zien zwemmen. Het lichaam is parelgrijs, met uiterst fijne dwarsbandjes geteekend, bij den staart onderbroken door een grooten gelen driehoek, zwart omrand. Het mooist gekleurd is de kop: helder kastanjebruin met aan weerszijden, langs de oogen, een breede diepgroene streep, met een wit randje afgezet. De kleurencombinatie is zoo verrassend, dat de meeste menschen niet willen gelooven, een inlandschen vogel voor zich te hebben. ☞ Net zoo is het met de smienten. De mannetjes zijn ook buitengewoon opvallend gekleurd, vooral weer de kop is mooi: warm bruin met een hel gele streep over 't voorhoofd. De smienten zijn zeer exclusief: zoodra meeuwen of wilde eenden te dichtbij komen, gaat het mannetje met opengesperden snavel er op los, net als een hond die zijn tanden laat zien. Nooit echter brengt hij het verder dan een dreigend fluitconcert: gevechten wor-

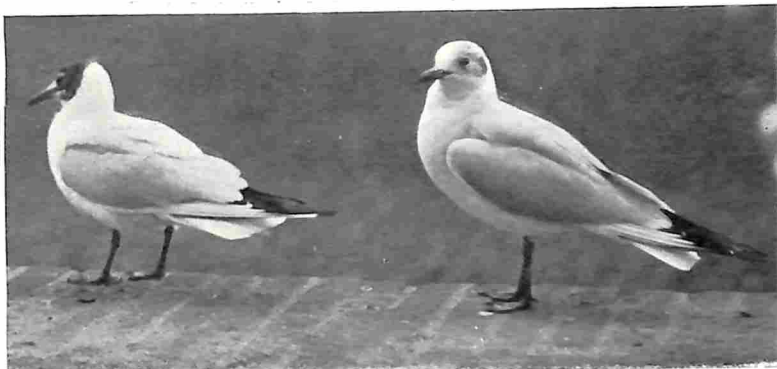

Foto N. Tinbergen.

KOKMEEUWEN IN OVERGANGSKLEED. DE LINKER-VOGEL IS BIJNA UITGEKLEURD.

den niet geleverd. ☞ De wilde eenden tenslotte zijn er het sterkst vertegenwoordigd, en zij blijven den Hofvijver het langst trouw. Wanneer straks de zomer nadert, verlaten de meeuwen, smienten en talingen den Hofvijver om naar hun Noordelijke broedterreinen te gaan, maar de wilde eenden blijven over en brengen den zomer op het eilandje door. En wanneer op een zwoelen Augustusavond de stedelingen een luchtje scheppen op den Langen Vijverberg, kunnen ze genieten van de mooie speelvluchten die de eenden boven den Hofvijver ten beste geven. N. T.

Foto N. Tinbergen.

SMIENTEN IN DEN HOFVIJVER.

Ontvangen boeken.

Van den uitgever J. E. Wolters, Groningen-Den Haag, ontvangen wij den derden druk van „Bemestingsleer” door J. M. L. Otten, l. i., behoorende tot de Nederl. Land- en Tuinbouwbibliotheek onder redactie van Dr. K. H. M. van der Zande, Dr. J. Ritzema-Bos, J. Heemstra l. i., Dr. H. M. Kroon en J. Heidema, l. i. ☞ Van de Reichszentrale für Deutsche Verkehrswerbung te Berlijn ontvangen wij de nieuwe uitgave van eenige harer verkeersboekjes, n.l. 1. Deutsches Reisemerkbuch, 4. München und die Bayerischen Alpen, 8. Sachsen, 18. Thüringen en 21. Mecklenburg. Deze boekjes, waarvan tot nu toe 21 deeltjes verschenen, zijn thans in een kleurigen omslag gekleed, en bevatten weder verscheidene afbeeldingen. ☞ De Ente Nazionale Industrie Turistiche te Rome (iets als onze Algemeene Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer) zond ons boekjes waarin in woord en beeld de aandacht wordt gevestigd op Bari, Forlì de geboorteplaats van Mussolini, de Abruzzen en „Venezia Tridentina”. De tekst is in 't Italiaansch. Zeer vaderlandslievend maar minder praktisch!

Foto N. Tinbergen.

EEN PAARTJE BERGEENDEN.

DANS EN WAJANG.

I. VORSTENLANDSCHE DANSERESSEN.

DE serimpi's verschijnen. Tegen de duisternis des avonds, die om de van lampen glanzige pendoppo hangt, doemen zij lichtend op, één voor één, langzaam; rijzig zijn zij en hoog, alsof hare gestrekte voeten den vloer van spiegelen marmer niet raken. ☼ Zooals juweelen fonkelend worden bij 't opengaan van hun schrijn, zoo tintelen zij en stralen van sieradiën en gesteenten. De ambergeel gezalfde gelaten zijn strak en blijven immer onbewogen, als cameeën zijn zij gevat in goudelend oranje van geciseleerde diademen, borsthangers en oorversierselen. Lampeglanzen overspelen de rijke zij-gewaden en den oriëntalen tooi. ☼ Het bronzen gonzen van de gongen golft als een diepe zee, de dansfiguren deinen mede, steeds langzaam, voet voor voet wiegen zij aan. De tred is licht, het lichaam rank, omfloersd en neegericht de blik. Zachtbuigend, rozig is de lijn die als een dunne haal van een penseel de oogleden opleurt. Ook het wit der oogen is getint, zoodat de danseressen gepolychromeerde statuen schijnen, door magische kracht bewogen. ☼ Fel glimzwart plekt de tot ornament verteekende wenkbrauw en evenzeer gestijld zijn de goud-gelooverde haarpunten langs het oor, de maskerlipjes rood gelakt. De gaaf-getrokken wrong van diepzwart glanzende haren is met melati-bloemen overstrooid, trilbloemen van sprankelend filigrain wiegelen op hoogen, veerenden steel en tintelen bleek in het licht. Als zeldzame, nachtelijk bloeiende kasplanten staan roerloos de fragiele danseressen nu — dan gaat haar ijl gebaar als het geheimzinnig bewegen van een vreemde bloem, zwaargeurig, wonderbaar. ☼ Leven kan het slechts in die afgesloten en ommuurde kratonsfeer van goud en elpenbeen, waar de lucht loom is van warmte, immer vervuld van zacht gamelangerucht; waar alles aantastbaar blijft voor beroering van buiten en alles zich naar de hoogheid richt, naar de verlustiging dier prachtlievende heerschers, die zich Draggers der Aarde of Middelpunt der Wereld heeten. Zij zijn de onbereikbare afgoden van het volk, emblem van Aziatische macht en praal; een waas van heiligheid omhult ze, en van diep onder den nu oppermachtigen Islam, van diep onder het nu vergeten Hindoeïsme en den dienst van Shiwa vloeit nog de oude stroom van het fetichisme door de Javaansche harten, het polynesisch oer-gevoel, dat onaantastbaar bleef voor den geest van den fellen profeet en nog immer voortleeft in de fetisch-achtige verheerlijking, die den vorstelijken despoot ten deel valt. Vergeten is nochtans dit volk Shiwa, zijn Nandi, gelijk het Boeddha vergat. In den een noch den ander ziet of voelt het meer dan den fetisch van weleer, wien bloemen en rijst worden geofferd, opdat de ongekende, machtig want onbegrepen, geen toorn tegen den nietige zal koesteren. Vergeten is het de strekking en bedoeling van den eens wellicht ritueelen dans, gelijk de beteekenis van den Garoeda werd vergeten in het gestadig wentelen der altoos zichzelf gelijke dagen die, missend 't merk van jaargetij, de eeuwen zonder kenteeken doen verglijden. Toch kerft nog de bekwame hand des houtsnijders gedachteloos dien Garoeda in des Soesoehoenans statiewagen — de karos van „Hem, aan wien een iegelijk is onderworpen”. Vergeten is het volk, dat het Vishnoe's embleem is dat dien Machtige wordt nagedragen

Foto Jac. Kleber.

STAPELMUUR MET LYTHOSPERMUM PROSTRATUM
HEAVENLY BLUE.

bij de ampilan; vergeten hoe — eindeloos veel jaren geleden — de rei der hemelnimfen Brahma's verrukking werd. Was de dans, edel als die der hemelsche apsara's, eens het offer dat de Heerscher bood aan die goden, machtiger nog dan hij? Waren toen reeds de tempelmaagden uitverkoren uit de schoonsten van het land, gewijd, geheiligd bijna, tot lange jaren van stage oefening bestemd en eindelijk waardig om met hare teere lichamen te weven dat teere arabeskenornament, ijl als de gedachte, ongrijpbaar-vluchtig? Is het door verloren beteekenis dat deze broze gebaren aandoen als het bewegen der bladeren eener verwelkende bloem, en de bedoyo's en serimpi's zelf bloemstengels schijnen, deinend in den luwen, loomen tropenwind? En wijst de traditie, dat het danseressenkleed de Oud-Javaansche bruidsdracht zij op het eertijds wijden van haar leven aan een nu verganen eeredienst, en is niet gezegd dat het gansche leven der Javanen een droom is van voorbijgane dagen? ☼ Het Oosten is waarlijk tijdeloos. Volgens vastgestelde dansfiguren strekken en wringen de serimpi's en bedoyo's de slangen-

armen, spannen zij als in trance de dunne vingers hol, en niemand kan de eeuwen tellen dat zij het zoo reeds deden. De handen schrijven teekenen van sterrenwielarij in de ruimte, of vouwen zich als bloembladen samen, de vingers strak, tot zij hiëratisch geheven worden in het offerand-gebaar van den sembah, en wenden en vervloeien gaat dan het lijnenspel als het water dat de sawahs dekt. Daar is in de kunst van het Oosten een eindelooze continuïteit, een canon, hiërarchie, die voor ons kunstleven als ondragelijk kwellend zou worden gevoeld doch dáár de onverwelkbare stam is, waaruit nieuwe bladen telkens spruiten. Dies is het dat Azië niet bewaart doch vergaan laat en nieuw scheidt, daarmede de natuur des lands weerspiegelen, wier eindelooze cirkelgang zich in de gepeinzen der denkers tot Brahma, Vishnoe en Shiwa — Schepper, Onderhouder, Vernietiger — kristalliseerde. Evenzoo reïncarneert zijn kunst ononderbroken, onveranderd, tijdeloos. Gelijk bedwelmdde vlinders zijgen de serimpi's neder en buigen loom het getooide hoofd; dan

zwellt de gamelan dreunend aan en bij de tinkelende cascaden van 't geluid der metallophenen verrijzen zij, met de vingertoppen nauwelijks den vlammenenden sampoer van kostelijke zijde beroerend, die zij als in aanbidding opheffen en dan trillend doen uitwaaiieren bij het rappe voorwaarts gaan. Luchtig zweven zij, schuim van golven voor den wind gelijk als Brahma's hemelnimfen eens op den eindeloozen oceaan wiegden. Schiep niet de heilige Ratoe Kidoel, de Godin van de Zuidzee, zelve een dans voor Brahma, den Heerscher van het al? In de grijze tijden van het Rijk Mataram danste de heilige Godin ééns — o opperst gunstbewijs ooit aan een uitverkoren sterveling geschonken — tot verheugenis van den machtigen aardschen keizer, de Sultan Agoeng. Zij schonk hem de hemelsche genade dien goddelijken dans, aan Brahma gewijd, te doen navolgen door zijn dienstmaagden. Dies bezoekt nu nog bij tijd en wijle de Ratoe Kidoel in den toren van zijn paleis te Soerakarta Adiningrat, de Edele Stad van Helden, den vorst die afstammeling is der Keizers van Mataram, en dansen de slanke gestalten der uitgekomen hovelingen den verrukkelijken dans voor hem, den Soesoehoenan, wien allen onderworpen zijn, en die is de As, het Middelpunt der Firmamenten.

(Wordt vervolgd).

JAC. POORTENAAR.

Foto Jac. Kleber.

CAMPANULA PUSILLA.

MUURTUINEN.

DE in Engeland zoo geliefde muurtuinen vinden ook in ons land hoe langer hoe meer bewonderaars en navolgers.

⊗ Voor kleine tuinen kan deze aanleg groote voldoening geven; ook eigenen muurtuinen zich beter en zijn meer in harmonie met onze huizen dan rotstuinen. Als verdiepte tuinen voor taluds, op hellende terreinen, hebben zij alle recht van bestaan, terwijl zij verschillende mooie planten van het hooggebergte een even goede woning en accomodatie bieden als rotstuinen. ⊗ De muurtuinen zouden we kunnen verdeelen in twee groote groepen, de muurtuinen in engeren zin, bestaande uit eenvoudige stapelmuren, en de verdiepte tuinen. De eerste, de muurtuinen in engeren zin, de stapelmuren, zijn vooral daar op hun plaats waar hellende terreinen voorkomen. Deze hellingen, vooral wanneer zij op de zonzijde liggen, zijn vaak lastig te beplanten omdat het water er zoo spoedig afloopt, en kunnen door het bouwen van een muurtje veel beter geschikt gemaakt worden voor plantengroei. ⊗ Waarschijnlijk zullen er onder de lezers van dit tijdschrift verschillenden zijn die gaarne een muurtuin of verdiepten tuin zouden willen bezitten maar terugschrikken voor de moeilijkheden die aan deze soort tuinarchitectuur verbonden zijn. De volgende wenken en illustraties mogen hun behulpzaam zijn om zelf de hand aan den ploeg te slaan en een schepping naar eigen aanleg en smaak tot stand te brengen waarin zij zich niet alleen van ganscher harte kunnen verheugen, maar die hun ook het geheele jaar door bevrediging zal schenken door een rijke bloemenweelde en een harmonisch geheel dat men zelf heeft tot stand gebracht. ⊗ Zoo'n stapelmuurtje dan kan men bouwen van klinkers, metselsteenen of stukken rotssteen. Als regel zal een muurtje van klinkers of metselsteenen in de nabijheid van het huis beter harmonieeren dan een van stukken rotssteen. De muurtjes moeten niet te hoog gestapeld worden, liefst niet hooger dan vijftig à vijf en zeventig centimeter. Is het terrein of talud zoo hellend dat men een grotere hoogte zou krijgen, dan verdient het aanbeveling meer dan één muurtje onder elkaar aan te leggen. De steenen worden los op elkaar gestapeld met een weinigje grond er tusschen, ruim zoo dik als de metselspecie die er anders tusschen zou komen; hierdoor komen de steenen ingebed en vast te liggen. De steenen legt men niet loodrecht op elkaar, daar anders de daarachter liggende grond de steenen zou wegdrücken, maar eenigszins terugspringend naar achteren hellend en

wel zoodanig dat op een hoogte van vijftig centimeter een achterwaartsche helling van zeven à acht centimeter wordt verkregen. Op verschillende plaatsen worden tusschen de steenen kleine ruimten uitgespaard, waartusschen de aan te brengen planten zullen komen. Deze afstanden moet men niet al te klein nemen, een afstand van 25 à 50 centimeter, al naar de planten, is niet te groot, daar anders de muur in eenige jaren totaal overgroeid is. Verreweg het beste is wel de beplanting gelijktijdig met het bouwen van den muur uit te voeren. De beste tijd om dit te doen is in het voorjaar, in de maanden Maart en April. ⊗ De grond achter den muur wordt eveneens bewerkt en voor het doel geschikt gemaakt door toevoeging van kalkpuin, bladaarde of turfmoel en wat mest. Men moet namelijk wel in het oog houden dat zoo'n muurtje, eenmaal gebouwd, verscheidene jaren vast zal blijven staan, waardoor de grond er achter niet meer onder handen genomen kan worden en dus een zoodanige bewerking dient te ondergaan dat een zekere reserve aanwezig is die maakt dat onze planten elk jaar geregeld kunnen groeien en bloeien, dat de muren hoe langer hoe meer begroeid raken en ons een bloemenweelde schenken, zoo mooi, zoo rijk en

zoo afwisselend, dat zij ons zijn één voortdurende verheuging, a beauty thing welke is a joy for ever. ⊗ Om goed te slagen is het noodig voor de beplanting geen groote reeds sterk uitgestoelde planten te nemen, maar zich te bepalen tot kleine plantjes, stekjes of zaad. Deze slaan veel gemakkelijker aan en begroeien de muren veel mooier en naar rato veel gauwer dan grotere planten. ⊗ Op zware kleigronden zal het noodig zijn veel zand, turfmoel en puin door den grond te mengen; vooral toevoeging van puin is hier noodzakelijk voor een goede drainage; terwijl op droge zandgronden behalve turfmoel, bladaarde en puin ook zoo mogelijk wat klei of leem toegevoegd dient te worden om den grond voor al te snel uitdrogen te behoeden. ⊗ De verdiepte tuinen zijn eigenlijk niet anders dan een samenvoeging van stapelmuren in verschillende variaties, van den vorm van een eenvoudig vierkant af tot de meest uiteenlopende begrenzingen toe. De paden in zoo'n verdiepten tuin kan men maken van dezelfde klinkers of steenen als de omgevende muurtjes, of wat er ook heel goed mee harmonieert en welk materiaal zich voortreffelijk voor paden leent, maken van flagstones. Zoo'n tuin heeft het voordeel altijd begaanbaar te zijn, ook in dooi en vochtigheidsperioden. ⊗

Foto Jac. Kleber.

AUBRIETIA DELTOIDEA.

Foto Jac. Kleber.

MUURTUIN MET LAGE HEESTERS.

Het middenstuk van een verdiepten tuin leent zich tot velerlei versiering. Een zonnewijzer, een vijver, een vaas, een beeld, om maar eenige te noemen, kunnen door de omraming der muurtjes prachtig uitkomen en te zamen een zeer schoon geheel vormen, vol harmonie en kleurenweelde. Muren op den zonkant gelegen eischen een andere beplanting dan dezulke die weinig of in het geheel geen zon ontvangen, maar hierover en over de planten zelve in het volgend nummer.

(Slot volgt).

JAC. KLEBER.

Kerk en toren te Heemskerk.

WANNEER men van het station Beverwijk de Breesstraat uitloopt tot aan de Schans en dan den Alkmaarschen straatweg volgt, komt men, na een wandeling van een klein uur, aan het dorp Heemskerk. Ook kan men van de Schans af de richting van Castricum volgen, waarna men rechtsaf den Kuikweg inslaat, en komt dan vlak vóór den toren uit. Autobussen maken de route in beide richtingen. Heemskerk is gelegen aan den voet der duinen, op korten afstand van de Noordzee. Reeds vindt men van het dorp gewag gemaakt in een verdragbrief tusschen Graaf Willem I en den abt Regimbartus van Epternach in 1063 onder den naam van Hemezenkerca, en Melis Stoke in zijn „Diederik II” noemt het Eemskerk. Het heeft tijden van verval gekend, vooral in den grafelijken tijd, maar is later weer tot bloei gekomen en het lustoord geworden der Hollandsche edelen, die er hun kasteelen bouwden, waarvan Assumburg en Marquette nog in wezen zijn. Het eerste gesticht door Nicolaas van Assendelft omstreeks 1530, tot in 't laatst der vorige eeuw bewoond door de familie Deutz van Assendelft, werd daarna aangekocht door het Rijk en gerestaureerd, zonder dat er tot nog toe een bestemming aan gegeven werd. Marquette verkeert in goeden staat, werd in de vorige eeuw bewoond door de familie Rendorp, daarna tot op heden, door Jhr. Gevers¹⁾. Midden in het dorp staat de kerk, waarvan het stichtingsjaar onbekend is. Wel vinden wij opgeteekend, dat ze aan St. Laurentius toegewijd was, aan de Jansheeren gegeven en reeds in 1216 door een pastoor werd bediend. Er was een

1) Zie over Assumburg en Marquette jaarg. 1911, no. 28 en 1917, no 23-24

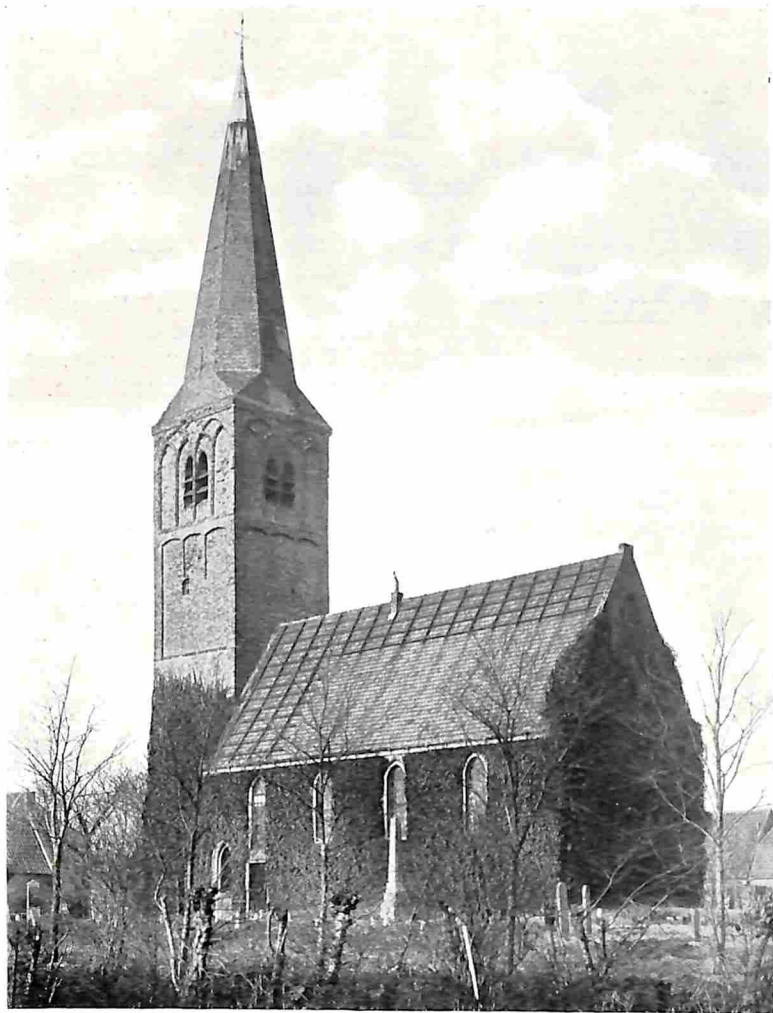

Foto C. Steenbergh.

DE KERK TE HEEMSKERK.

Foto Jac. Kleber.

VERDIEPTE TUIN.

kapel aan verbonden, waar volgens een brief van 1466, twee altaren stonden, een van St. Katharina, het andere van St. Barbara, waarbij met toestemming van den pastoor een vicarij was gesticht. Toen de Katholieken na de Hervorming de kerk moesten ontruimen, werd zij in 1586 met die van Castricum vereenigd. Intusschen was het Heemskerker bedehuis in zulk een staat van verval geraakt, dat men in 1628 besloot het grootste gedeelte af te breken en een nieuwe kerk te bouwen, die er thans nog staat. Bij die afbraak is ook de kapel verdwenen, waar in 1467 Willem van Assendelft begraven werd en Daniël de Hertaing, Heer van Marquette, in 1618 Luitenant Generaal in dienst der Vereenigde Nederlanden, van wien Ampzing dichtte:

„'t Is recht dan, dat die Heer aldaar ook na zijn sterven,
In Heemskerk heeft gewilt den aardschen schoot beërven”.

Van dit alles is niets meer te vinden. De tegenwoordige kerk heeft geen koor meer, het is een éénbeukig baksteen gebouw en eindigt aan de Oostzijde rechthoekig. Op een steen in den Noordelijken muur leest men het jaartal 1628, waarschijnlijk het jaar, waarin het gebouw zijn tegenwoordige gedaante kreeg. De vensters hebben geen traceeringen meer. Van de vroegere kerk staat alleen nog maar de travée (doorgang) naast den toren, met een houten gewelf, dat nog sporen van beschildering vertoont. De gewelven der kerk zijn van hout. Een eikenhouten trap of fragment daarvan met een goed gedetailleerde bordesleuning geeft toegang tot den toren. De grafzerken dragen de jaartallen 1630 en later. De eikenhouten preekstoel is van 1629 en een dito gestoelte van denzelfden tijd. Verder bezit de kerk een koperen kaarsenkroon van 16 blakers, een koperen blaker voor den voorzanger en eenig Avondmaalstin uit de XVIIIe eeuw. De beide bovenverdiepingen van den toren zijn van nissen voorzien. Hij is geheel of gedeeltelijk van reuzenmoppen gebouwd en moet dus dagteekenen van de XIIe, op zijn laatst begin XIVe eeuw, daar er later niet meer met mopsteenen gebouwd werd. Het bouwwerk is 45 M. hoog en wordt, in afwijking van de meeste torens, bekroond door een gemetselde spits uit de XVe of XVIe eeuw. Boven de deur, waardoor men vroeger de kerk binnenging, bevindt zich een nis, waarin waarschijnlijk een beeld gestaan heeft en wel van den H. Laurentius, den patroon der kerk. In den toren hangt een klok van 1.10 M. middellijn met het volgende randschrift: Om die hoctiden te vieren en zwaer tempest te weren en doden te bescreiden selmen mi luden sonder beiden (verbeiden, talmen) anno Dom. MCCCCLXIII. Steven Butendiic me fecit (heeft mij gemaakt). Dit eerbiedwaardig monument is dus van 1464 en een der oudst beschreven klokken van ons land. Dagteekenend uit den tijd van Philips van Bourgondië, heeft deze klok zijn uitvaart geluid en zoowel zijn zoon, Karel den Stoutte, bij het aanvaarden zijner regeering, als diens dochter Maria bij haar huwelijk met Maximiliaan van Oostenrijk begroet. De volgende bijzonderheden heb ik ontleend aan een opstel van den Heer H. van Benthem, gemeente secretaris van Heemskerk, die het onderwerp grondig heeft bestudeerd. In 1535 werd de toren door het hemelvuur getroffen, waarbij de klok naar beneden stortte en aan het gebouw

zulk een schade werd toegebracht, dat onmiddellijk herstel noodzakelijk was, hetgeen door Frederik Gerbrants, leidekker, en Claes Jacobsz, beiden poorters van Alkmaar, werd vericht, waarvoor alle kerkelijke landerijen en goederen werden verhypothekerd. ☞ Toen is eigenlijk het verval van den toren begonnen en werden herhaalde, maar mislukte of ondoeltreffende pogingen in het werk gesteld om het eeuwenoude gebouw wat op te kalfateren. In 1798 zijn alle kerktorens, dus ook deze, eigendom van de burgerlijke gemeenten geworden, die ze dus tevens moest onderhouden, waartoe de financiële krachten dikwijls niet toereikend waren. Zoo werd in 1806 voor den Heemskerker toren, die „in groot verval” verkeerde, een bestek opgemaakt, waarvan de kosten geraamd werden op / 3111.— waaronder / 1141.14 alleen voor het steigerwerk, hetgeen de gemeente niet kon betalen. Volgens een bestek van C. Stumphius, architect te Beverwijk, zou de spits moeten worden afgebroken, alsook het geheele vierkant, waarin de klokken hangen. Gelukkig is van dat heillooze plan niets gekomen en bepaalde men zich tot een allernoodzakelijkste herstelling, die 300 gulden kostte. In 1822 wendde zich Ds. Fabritius, als voorzitter van den kerkeraad, tot het gemeentebestuur met het verzoek mee te werken tot het herstel van den toren, die gevaar voor instorting opleverde, waarna in het volgende jaar met de restauratie begonnen werd, die in- en uitwendig in 1854 was voltooid. Na een ingesteld onderzoek was gebleken, dat de spits geheel was verwaterd en had men overwogen die er af te nemen en door een houten gevaarte te vervangen, of wel haar te portlanden. Van een en ander is gelukkig niets gekomen. Toen werd met toestemming van Gedeputeerde Staten en den ambachtsheer een geldleening aangeaan van / 1200.— in 12 aandelen van / 100.— die grif werden geplaatst. Toen in 1854 het werk gereed was, bleken de kosten ruim / 1574.— te bedragen. Afdoende was het werk blijkbaar niet, want in 1863 was de spits nog altijd niet in orde en werd zij met portlandcement vol gestopt, hetgeen aan de verwachting voldeed. In 1884 kwam opnieuw een restauratieplan op het tapijt en wel het vierkant onder de spits met de galmgaten, „bommelgaten voor het geluyt der clocken”. Men vreesde voor ongelukken door het uitvallen van steenen. De kosten werden geschat op / 3000.—; maar toen de kerkeraad vernam, dat de benedenmuren een Meter dik waren, liet men de zaak maar rusten. ☞ In 1884 werd verzocht de klok weer te mogen luiden, die jaren lang niet gebruikt was, uit vrees voor neerstorten. Na dien tijd is er nagenoeg niets aan den toren gedaan, totdat in 1924 een verzoek werd gericht tot den Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen om een rijksbijdrage in de kosten van herstel, op welk verzoek in October 1927 gunstig werd beschikt. Van de kosten, die op / 12000.— worden geraamd, betaalt het Rijk / 6000.— de Provincie / 3000.— en de Gemeente de rest. Het voornemen bestaat dezen zoner met de werkzaamheden een aanvang te maken, zoodat Heemskerk dan eindelijk een gaven toren terugkrijgt voor het bouwvallig monument, dat er nu staat. ☞ Op het kerkhof, ten Zuiden van de kerk, staat een monument, door den schilder Maarten van Veen op het graf zijns vaders opgericht. Op de met een ijzeren kruis bekroonde zuil is het portret van Jacob van Veen Willemsz aangebracht; daaronder staan de letters D. O. M. (Deo Optimo Maximo: den almachtigen God de eer). Verder wil het Latijnsche opschrift zeggen, dat Maarten van Veen dit gedenkteeken heeft opgericht uit kinderlijke liefde voor zijn beminden vader, die

79 jaren oud geworden is. Lager ziet men een engel, staande op een doodshoofd, een toorts, op eenige doodsbeenderen uitdoovende, met het onderschrift: Cogita mori, (gedenk te sterven). Dan volgt het wapen van Meester Maarten, rechts een half dubbele arend, links een leeuw. Onder deze figuren komt over dwars gedeeld, een naakte arm met een pen of penseel in de hand, boven is de arm gevleugeld, daer- onder het jaartal 1570. Aan de Oostzijde der zuil leest men: „Hier leyt begraave Jacob Willemsz van Veen ende starff den XVI dach September Ao XVc XXXV, heeft geleef LXXIX jaer”. ☞ Tot onderhoud van het gedenkteeken vermaakte Maarten aan de kerk te Heemskerk een stuk land.

K. L. SCHAMP.

Renata di Francia.

Uit het Poolsch v.m.

16) KAZIMIERZ CHŁEDOWSKI.

(Vervolg.)

DIT werd echter door Ercole ontdekt, die, gezien de halsstarrigheid, waarmede Renata de relaties met de ketters aanhield, haar de dochters ontnam om ze in het klooster Corpus Domini te brengen, waarvan zijn zuster, Eleonora d'Este, de moeder-overste was. Tegelijkertijd ontsloeg hij haar Fransch personeel en de hofdames, en liet haar slechts een paar menschen, die, naar hij wist, hem met hart en ziel waren toegedaan. Renata hield zich tegenover deze maatregelen kalm, maar liet zich door den inquisiteur niet in het minst overhalen om het Calvinisme ontrouw te worden. De teleurgestelde Ory greep toen naar het uiterste middel, waaraan Hendrik II ongetwijfeld niet gedacht heeft: hij klaagde Renata aan bij de inquisitie. De rechtbank, waarvan de bisschop Lodeve en de rector van het college der Jezuïeten, Lepelletier, de leden waren, hield onder voorzitterschap van bisschop Rosetti te Ferrara zitting. Als aanklager trad Ory op, die Renata ten laste legde, dat zij de Calvinistische dwaalleer beled, de mis verzuimde, de doelmatigheid der sacramenten loochende, niet biechtte en niet aan de vleeschwording van Christus geloofde. Terwille van den Franschen koning en van Ercole gebruikte de rechtbank groote consideratie en veroordeelde Renata niet ter dood maar tot levenslange gevangenisstraf met confiscatie van al hare bezittingen. De bibliotheek der hertogin, welke vele verboden boeken bevatte, zou verbrand worden, terwijl haar personeel met de zwaarste straffen bedreigd werd. De 24 voornaamste schulden wachttten echter hun vonnis niet af, maar reddden zich bijtijds door de vlucht. ☞ Renata hoorde het vonnis met groote kalmte aan en toonde niet den minsten angst. Op den zevenden September, den dag na het afkondigen van 't vonnis, werd zij des morgens zeer vroeg onder geleide van bisschop Rosetti en van den Ferrarischen oud-ambassadeur te Rome, Ruggiero, naar den ouden onbewoonde burcht gebracht, welke reeds vele jaren als gevangenis gebruikt werd. Aan Renata werden dezelfde vertrekken tot verblijf aangewezen, die zij als jonggehuwde vrouw na haar aankomst uit Frankrijk bewoond had. Een wacht werd voor de deuren geplaatst en om haar te bedienen kreeg zij slechts twee vertrouwde vrouwen toegewezen. Een week later gebeurde echter iets, dat voor een ieder onbegrijpelijk was: Renata verliet ongehinderd de gevangenis, terwijl tegelijkertijd de groote Fransche inquisiteur, Ory, uit Ferrara verdween. De aanklager was namelijk beschuldigde geworden, want Renata had na lang dralen tenslotte van de vroeger ver-

Foto C. Steenbergh.

HET MONUMENT VOOR
MAARTEN VAN VEEN.

melde breve van Paul III gebruik gemaakt, waarin de paus haar uitdrukkelijk gemachtigd had een ieder aan te klagen, die haar van ketterij beschuldigde. Krachtens deze breve werd Ory met den pauselijke banvloek bedreigd en kon Renata van haar echtgenoot eischen den inquisiteur gevangen te laten nemen. De Fransche geestelijke was zoo verstandig zich zoo gauw mogelijk uit de voeten te maken, aan Renata de overwinning op hare vervolgers latend. ☞ Door deze breve, welke klaarblijkelijk ook aan Ercole zelf onbekend was, moest deze zijn houding tegenover zijn vrouw wel wijzigen, want geweld kon nu niet meer worden gebruikt en een minnelijke schikking was dus de aangewezen weg. Ercole heeft dan ook dezen weg gekozen en na enkele dagen kwam men tot eenige overeenstemming. Met het oog op de positie van den hertog tegenover de Romeinsche curie en de toekomst harer kinderen gaf Renata voorloopig toe en beloofde de kerkelijke gebruiken, die de Katholieke kerk voorschreef, te zullen volgen. Deze toenadering tot haar echtgenoot bracht haar in zulk een vredelievende stemming, dat zij zelfs bij Lepelletier biechtte en de communie ontving. Uit erkentelijkheid voor hare toegewendheid gaf Ercole zijn toestemming tot den terugkeer harer dochters, waarmede tevens aan het hof de oude levenswijze werd hervat. ☞ Pater Lepelletier triomfeerde, hij maakte de wonderdadige bekeering van Renata alom bekend en stelde ook Ignatius Loyola ervan in kennis. Ercole echter, die beter dan haar biechtvader de gevoelens van zijn vrouw kende, begreep zeer goed, dat Renata innerlijk de Calvinistische leerstellingen trouw bleef en slechts tijdelijk voor de noodzakelijkheid week. Hij was daarvan zoozeer overtuigd, dat hij

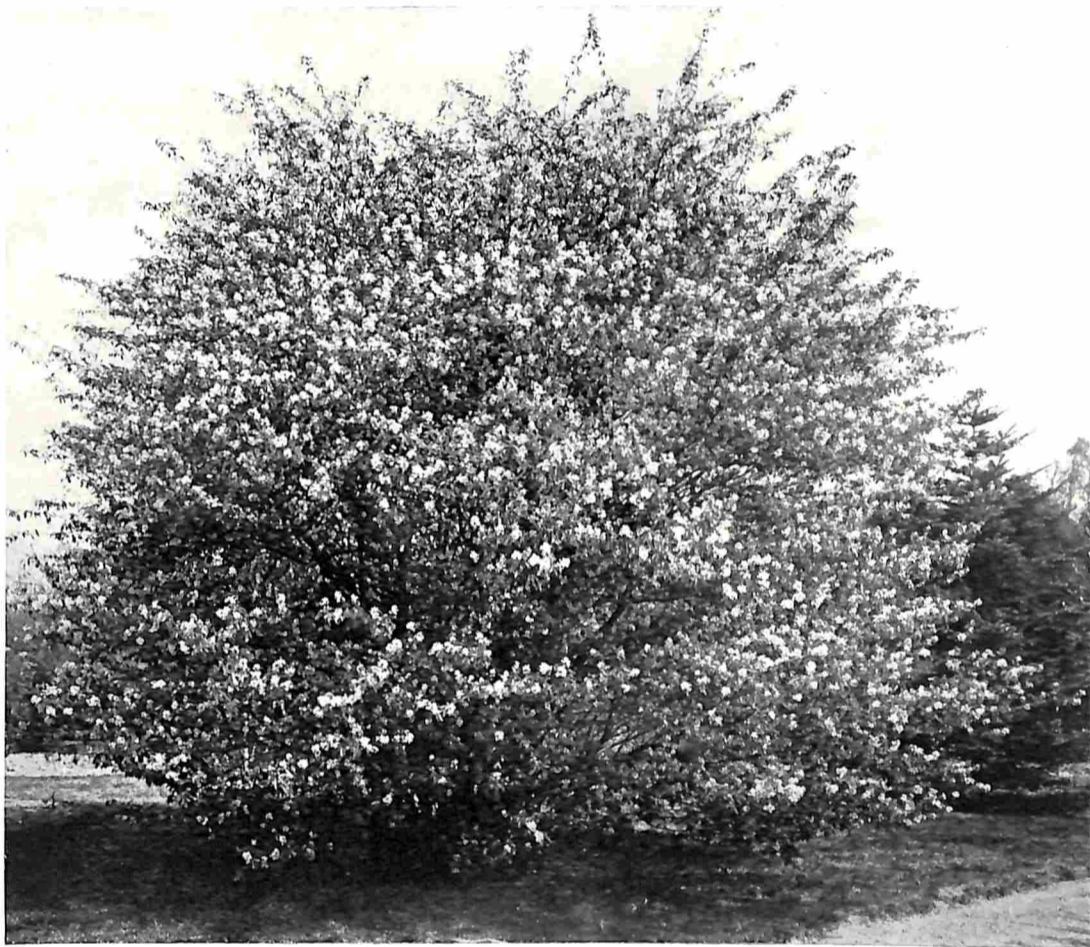

Foto C. Steenbergh.

BLOEIENDE KRENTENBOOM.

haar sieraden onder zich hield, uit vrees, dat zij ze zou verkoopen om met de opbrengst de ketteren te ondersteunen, en haar twee Jezuïeten toevoegde, als biechtvader en huiskapelaan, om haar te controleren en ketterische invloeden van buiten af te weren. Deze geestelijke bewakers zullen wel spoedig gemerkt hebben, dat de overwinning der Curie slechts schijn was, want toen de nieuwe paus Paul IV zijn gezant Rota naar Ferrara zond, beval hij hem Renata niet te bezoeken, wat alleen het gevolg kon zijn van inlichtingen, die zij aan Rome hadden verstrekt. ☞ Calvin en de zijnen waren intusschen zeer terneergeslagen, toen zij vernamen, dat Renata in den schoot der Kerk teruggekeerd was en zelfs Olympia Morato schreef aan een geestverwant, dat „naar hare meening Renata altijd wispelturig geweest was”. Maar de hertogin zorgde er spoedig voor, dat Calvin haar geen afvalligheid kon verwijten. Zij was opnieuw de briefwisseling met hem begonnen en Calvin zond haar den meest eigenaardigen apostel der reformatie, Galeazzo de Vico, om haar te helpen sterk in haar overtuiging te blijven. Galeazzo, die uit een aristocratische familie te Napels stamde, was een welvarend en vermogend man, echtgenoot en vader van eenige kinderen. Toen hij Valdes en Ochino hoorde preeken, maakte dat een zoo sterken indruk op hem, dat hij fortuin, vrouw en kinderen in den steek

liet om zich te Genève onder de leiding van Calvin te stellen. Zoo werd hij een vurig aanhanger der hervorming. Arm en ellendig trok hij door Zwitserland, Vlaanderen en Noord-Italië, overal de leer van zijn meester verkondigend. Hij kwam in het diepste geheim te Ferrara en stellig onder een aangenomen naam, want de hertogin liet hem in haar eigen karos tot de landgrens terugbrengen. ☞ De inquisitie heeft er veel mee te doen gehad en er waren heel wat brandstapels noodig om te bewerkstelligen, dat Ferrara, maar vooral Modena, niet meer „zoo verdacht” waren. Nog tijdens Alfonso, in 1665, werden er in Modena dertien personen, mannen en vrouwen op den brandstapel ter dood gebracht. Paul IV gaf aan de geestelijken te Ferrara order om met medewerking der plaatselijke overheid materiaal te verzamelen, ten einde tegen alle aanhangers der ketterische leerstellingen eene vervolging te kunnen instellen, de hoogstgeplaatsten zelfs niet uitgezonderd. Gelukkig voor de bevolking werd de hervorming in betrekkelijk korten tijd onderdrukt en waren er dus minder moorden en martelingen noodig dan in Duitschland en Frankrijk. De Italianen waren

geen geloofsfanatici van aanleg en zagen — althans de meesten — spoedig in, dat het nutteloos zou zijn om zich te laten martelen, om het leven te slijten in vreeselijke gevangenschappen of zich te laten vermoorden, temeer, daar het toch eigenlijk niet noodig was te gelooven wat de Kerk voorschreef en men slechts de uiterlijke vormen in acht te nemen had. Zoo was het aantal van hen, die zich voor hun geloofsovertuiging offerden, niet groot.

IX

In de laatste jaren van Ercole's regeering waren de politieke toestanden in Italië zoo verward, dat slechts door eene zeer bekwame leiding het land door een opgaan in den algemeenen chaos behoed kon blijven. Kleine dynastieën en republieken konden zich dan ook niet handhaven tegen de hebzucht der Spaansche, Fransche en pauselijke machthebbers. Slechts den hertog van Ferrara was het nog steeds gelukt zijn landen tegen deze hebzucht te beschermen. Ter verhooging van 's lands veiligheid en ter verbetering van zijn positie zocht Ercole thans weder toenadering tot den keizer, door zijn zoon Alfonso met de dochter van Cosimo di Medici te laten trouwen. Renata was tegen dit huwelijk en wenschte, dat Alfonso zou huwen met de zuster van den Franschen koning, de hertogin de Berry, die ouder was dan hij. Maar Ercole's ervaringen ten opzichte van het huwen met een koningsdochter waren zoo droevig, dat hij er niet toe te brengen was om in zulk eene verbintenis toe te stemmen. De Florentijnsche was echter veertien jaar oud, zoodat overeen zou worden voltrokken, maar dat Alfonso daarna voor een langdurige afwezigheid naar Frankrijk zou vertrekken. ☞ De oude Ercole heeft zijn zoon niet teruggezien: hij werd den vijf en twintigsten September 1558 plotseling ernstig ziek en stierf op den derden October.

(Wordt vervolgd)